

FAK-skjemaet

Christoffer Fodstad Eng (Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester Innlandet) og Bjørn André Torve (Habiliteringstjenesten i Sykehuset Innlandet)

1

Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse

Fagfelleurdert

2020, 47, 81 - 96

Nummer 2 (VINTER 2020)

Funksjonelle analyser i norske studier av behandling av utfordrende atferd. Hvilke metoder brukes, og hvor nyttige er de?

Bjørn André Torve og Rita Larsen
Habiliteringstjenesten i Sykehuset Innlandet

2

Anbefalinger i Norge

helsebiblioteket

3

Rasjonale for funksjonelle analyser

- Metastudier om årsaker til utfordrende atferd
- Funksjonelle analyser avdekket funksjoner til utfordrende atferd i
 - 95,4 % (Iwata et al., 1994) av 152 studier
 - 95,9 % (Hanley et al., 2003) av 277 studier
 - 91,7 % (Beavers et al., 2013) av 158 studier
 - 91,1 % (Melanson & Fahmie, 2023) av 326 studier
- Merk: Dette er resultater av eksperimentelle analyser, MEN indirekte og deskriptive brukes i kombinasjon i flere av studiene.
- Behandling basert på funksjonelle vurderinger har ført til betydningsfulle resultater for tjenestemottakere (se Asmus et al., 2004; Hagopian et al., 1998; Kurtz et al., 2013; Rooker et al., 2013) / og etablering alternativ atferd (Carr & Durand, 1985; Durand & Merges, 2001; Petscher et al., 2009; Tiger et al., 2008)
- Redusert bruk av restriktive tiltak mot tjenestemottakere (Pelios & Axelrod, 1999)

4

Hvorfor bør det brukes?

- FAK-skjema er en fin introduksjon til det å lete i omgivelsene.
- «Lett» å bruke.
- Forskningen heller mot at FAK-skjema ikke avdekker årsaker så godt som eksperimentelle analyser (Thompson & Iwata, 2007; Contreras et al., 2022) **MEN flere mener det er et nyttig verktøy** (Sloman, 2010; Cooper et al., 2020; Sloman et al., 2023).
- Spørreundersøkelser av klinikere som blir brukt mest av praksisfeltet (Desrochers et al., 1997; Ellingson et al., 1999; Love et al., 2009; Oliver et al., 2015; Roscoe et al., 2015; Torve & Larsen, 2020; Torve et al., 2023)
- Beslutningsstøtteverktøy.
- Utfylte FAK-skjema er et indirekte mål på empati (Daniels, 2016)
- Empati og relasjonskompetanse (Holden, 2009a; Holden, 2009b; Daniels, 2016)

5

ABC/FAK-skjema

- Verktøy som brukes innen deskriptive funksjonelle analyser.
- Det står for **Antecedent, Behavior og Consequence. Foranledning, Atferd og Konsekvens** (Bijou et al., 1968; Holden, 2013).
- I dette skjemaet skrives hendelser i miljøet som skjer før og etter atferden. Det en person kan observere.
- Det finnes både strukturerte, fastsatte betingelser og åpne varianter av dette skjemaet (Cooper, Heron & Heward, 2020).

6

FAK-skjemaet

- **Foranledning** er det som skjer før atferden. I et FAK-skjema skal man forsøke å beskrive det som kan være relevant for hendelsen.
- **Atferd** er alt vi gjør, men i et FAK-skjema når vi observerer andre så kan vi bare beskrive det vi ser/hører/lukter etc.
- **Konsekvens** er det som skjer etterpå og som kan være relevant å ha med.

Foranledning	Atferd	Konsekvens

7

Hva bør man passe på?

- Objektivitet
- Antagelser
- Relevant for situasjonen
- Kjeding ved lengre situasjoner
 - Kjedeforløp i klinisk atferdsanalyse (Rizvi & Ritschel 2014)

8

Generelle anbefalinger når det skal brukes

- **Alltid** tenk somatikk først.
- Operasjonaliser atferden, øv med praktiske oppgaver. Ser vi det samme?
- Tolkninger av FAK-skjema **må** gjøres av fagpersoner som kjenner personen og mulige fallgruver.
- Det er ganske mange ufaglærte som jobber hos personer med utviklingshemming (Ellingsen et al., 2020).
 - De bør kunne skrive objektive FAK-skjema.
- Mengdetrening
 - Gjerne ved å se på videoklipp og fylle ut. Trene blikket.
- Bare utfordrende atferd, eller?
- Se på FAK-skjema som skrives på arbeidsplassen opp mot en huskeliste og snakk med kollegaer (Ryen & Petursson, 2021)

9

Huskeregler

- HVEM HVA HVOR I FORANLEDNING (HVEM VIKTIG HVIS FLERE I SITUASJONEN)
- DET ER ALDRI «INGENTING» SOM SKJER I EN FORANLEDNING
- IKKE ANTA NOE OM ANDRES ATFERD
- HVEM SIN ATFERD SKAL VURDERES?
- SKRIV DET DU SER OG SOM KAN VÆRE RELEVANT FOR SITUASJONEN, VÆR OBJEKTIV.
- MER ENN ÉN F-A-K? KONSEKVENNS BLIR FORANLEDNING I NESTE DEL AV SKJEMAET (KJEDING) (DETTE KOMMER I TREDJE ØKT).

10

Referanser

- Bijou, S. W., Peterson, R. F. & Ault, M. H. (1968). A method to integrate descriptive and experimental field studies at the level of data and empirical concepts. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 1(2), 175–191. <https://doi.org/10.1901/jaba.1968.1-175>
- Contreras, B., Tate, S., Morris, S. & Kahng, S. (2022). A systematic review of the correspondence between descriptive assessment and functional analysis. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 56(1), 146–165. <https://doi.org/10.1002/jaba.958>
- Cooper, J. O., Heron, T. E. & Heward, W. L. (2020). *Applied Behavior Analysis*. Pearson Education Limited.
- Daniels, A. (2016). *Bringing Out the Best in People: How to Apply the Astonishing Power of Positive Reinforcement* (3. utg.). McGraw Hill.
- Desrochers, M. N., Hile, M. G. & Williams-Moseley, T. L. (1997). Survey of functional assessment procedures used with individuals who display Mental retardation and severe problem behaviors. *American Journal on Mental Retardation*, 101(5), 535–546.
- Ellingsen, K. E., Isaksen, M. S. & Lungwitz, D. (2020). Lav kompetanse og utstrakt bruk av deltid truer faglig forsvarlige tjenester til personer med utviklingshemming. *Fontene Forskning*, 13(1), 18–31. <https://fonteneforskning.no/pdf-15.89600.0.3.e89df57eb2>
- Ellingson, S. A., Miltenberger, R. G. & Long, E. S. (1999). A survey of the use of functional assessment procedures in agencies serving individuals with developmental disabilities. *Behavioral Interventions*, 14(4), 187–198. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-078X\(199910/12\)14:4<187::AID-BIN38>3.0.CO;2-A](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-078X(199910/12)14:4<187::AID-BIN38>3.0.CO;2-A)
- Holden, B. (2013). Funksjonelle analyser av problematferd. En introduksjon. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 40(2), 121–132.

11

Forts. referanser

- Love, J. R., Carr, J. E., Almason, S. M. & Petursdottir, A. I. (2009). Early and intensive behavioral intervention for autism: A survey of clinical practices. *Research in autism spectrum disorders*, 3(2), 421–428. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2008.08.008>
- Oliver, A. C., Pratt, L. A. & Normand, M. P. (2015). A survey of functional behavior assessment methods used by behavior analysts in practice. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 48(4), 817–829. <https://doi.org/10.1002/jaba.256>
- Pelios, L., Morren, J., Tesch, D. & Axelrod, S. (1999). The impact of functional analysis methodology on treatment choice for self-injurious and aggressive behavior. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 32(2), 185–195. <https://doi.org/10.1901/jaba.1999.32-185>
- Rizvi, S. L. & Ritschel, L. A. (2014). Mastering the Art of Chain Analysis in Dialectical Behavior Therapy. *Cognitive and Behavioral Practice*, 21(3), 335–349. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2013.09.002>
- Roscoe, E. M., Phillips, K. M., Kelly, M. A., Farber, R. & Dube, W. V. (2015). A statewide survey assessing practitioners' use and perceived utility of functional assessment. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 48(4), 830–844. <https://doi.org/10.1002/jaba.259>
- Ryen, K. S. & Pétursson, P. I. (2021). En Bedring i Tiltaksintegritet med hjelp av Behavioral Skills Training og Prestasjonsavhengige Tilbakemeldinger. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 48(1), 77–89.
- Slooman, K. N. (2010). Research trends in descriptive analysis. *The Behavior Analyst Today*, 11(1), 20–35. <https://doi.org/10.1037/h0100686>

12

Forts. referanser

- Sloman, K. N., Vollmer, T. R., Tate, S. A. & Lloveras, L. A. (2023). Self-Injury. I J. L. Matson (Red.), *Handbook of Applied Behavior Analysis for Children with Autism: Clinical Guide to Assessment and Treatment* (s. 277–293). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-27587-6_14
- Thompson, R. H. & Iwata, B. A. (2007). A comparison of outcomes from descriptive and functional analyses of problem behavior. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 40(2), 333–338. <https://doi.org/10.1901/jaba.2007.56-06>
- Torve, B. A. & Larsen, R. (2020). Funksjonelle analyser i norske studier av behandling av utfordrende atferd. Hvilke metoder brukes, og hvor nyttige er de? *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 47(2), 81–96.
- Torve, B. A., Larsen, R., Kjærstad, I., Hansen, M. & Eng, C. F. (2023). En spørreundersøkelse om klinikerens bruk av funksjonelle analyser før behandling av utfordrende atferd. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 50, 1–16.